

p 255/68

GRADSKA BIBLIOTEKA
"JURAJ ŠIŽGORIĆ"
SIBENIK
NAUČNI ODSJEK

God. I.

U Šibeniku, 15. januara 1908.

Broj. 1.

NOVO VRIJEME

List za učitelje i prijatelje narodne prosvjete

Izdavatelj i odgovorni urednik: Danilo Petranović.

» Izlazi 15. i zadnjeg dana svakog mjeseca. = Štampa se u «Zadružnoj Štampariji Ugo Fosco i dr.» u Šibeniku

» Cijena je listu: Za Austro-Ugarsku, Bosnu i Hercegovinu K. 6 na god. Za sve ostale zemlje na god. franaka 8. Surazmjerno na pò i na četvrt godine. — Plativo i utuživo u Šibeniku. —

« Pretplata i oglasi šalju se administraciji „Novog Vremena“, a rukopisi uredništvu. = Ne frankirana pisma ne primaju se. = Rukopisi se ne vraćaju.

POČETAK.

(Od uredništva)

Stupajući u javnost sa prvim brojem našega lista, dovoljan bi bio naslov, da mu opravda pojavu i pokaže našu stazu.

Ali, kako nijesmo vični, da ničemo, gdje nas ne siju, pokušaćemo da u glavnom istaknemo, što hoćemo.

Sve to veći razvitak ljudstva u svima vrstama odgoja, povlači za sobom nova sredstva, kojima će namirivati svagdašnje potrebe.

Ova su sredstva različita. Udešavaju se prama kulturnoj jačini naroda, pak prema fizičkim, umnim i moralnim osobinama.

Svijesna je štampa naj podesnije sredstvo, kojim se kulturne potrebe ističu i raspravljaju. Pravo reći: štampa je *novo oružje*, kojim pokoljenja brane istinu i ljepotu, a ruše silu i nepravdu.

Stoga mi pokrećuć *Novo Vrijeme*, dolazimo u susret potrebama našega društva. Možemo upravo kazati, da su ga izazvale napredne društvene naše prilike, po kojima se širenjem prosvjete, uvagja sredstvo za uspješnije narodno usavršavanje.

Prosvjetni naši radnici, nijesu mogli da ostanu ravnodušni prama napretku i duhu vremena, što ih okružuje.

Što se učiteljstvo po ostalim našim i tugjim krajevima ovako razvilo, naj veća je zasluga organizacije i stručnih listova. Kod nas je organizacija tek u zametku, a sa jednim stručnim listom nije moguće zadovoljiti ni svagdašnjim potrebama, koje iziskuje valjana organizacija, a nekmoli da doskoči prosvjetnim i kulturnim potrebama naše pokrajine, koje su i onako u velikom zastoju.

Na ovaj način rastumačili smo nuždu postanka ovoga lista.

Pregjimo na naš zadatak.

U prvom redu hoćemo, da počnemo *prvi* među dalmatinskim učiteljstvom, ne samo riječi, već i djelom, te poradimo oko što čvršće veze i zajednice našeg narodnog imena srpskoga i hrvatskoga. Oslanjajući se na našu zajednicu, ovaj prosvjetni glasnik kitiće se jednijem i drugijem pismom, kojim pišu Srbi i Hrvati. Ne dijeleć srpsku korist od hrvatske i obratno,

UČITELJI! Tražite „*Novo Vrijeme*“ po svima lokalima
gdje zalazite i po društvima. gdje ste vi članovi!

mi se, kaonoti prosvjetni i napredni ljudi, prihvaćamo demokratskih ideja, u kojima isčezava *osjećaj nesnošljivosti*, a ruši sredovječna zgrada, koja priječi slobodan razvitak svakom radu.

Po tome tražićemo, da svak bude nagragjen po zaslugi i sposobnosti, a da ga u tome ne sprječava ni vjera, ni politička opredjeljenja, ni milost.

Ličnu vrijednost prosvjetnog radnika stavićemo iznad svega i nezavisno od svih partajskih i ličnih obzira, računajući ga po onome, što je on kadar da stvori i podade.

Iznoseć napredne humane i šire ideje, nastojaćemo, da preudesimo prema duhu vremena ovaj naš isključivi i netrpiljivi nacionalizam, zbog kojeg se kod nas porodila nejednakost u položaju, činu i nagradi, a jednakost u radu.

Ne ćemo takogjer zazirati od naprednih i širih ideja, kao ni o pokretima socijalnim i pozitivnim, jer je to zadatak prosvjete. „Mi živimo danas u doba duhovne snošljivosti i filozofske skepse, i danas se kulturni ljudi ne boje ideja“ (prof. Dr. J. Škerlić). Za to ćemo da prihvatimo i pratimo svaki napredak znanosti bez obzira na to, gdje je ona ponikla i kod kojega se naroda prije pojavila. Kultura i znanost vlastništvo su svega ljudstva. U tom smislu, mi smo pravi

kazmopolite. Ali nek se razumijemo: napredak znanosti i kulture inostranih istraživanja, mi ćemo uporabiti na naš narod u toliko, koliko budemo smatrali, da mu je od nužde i koristi. Prema tome borićemo se za *istinu i pravicu*, navlastito pak za *napredak škole i učiteljstva*.

Napredak škole i učiteljstva, napredak je domovine i naroda. Za to ćemo se boriti za bolji ugled našeg učiteljstva, kao i za njegovo materijalno poboljšanje.

Uvjereni, da bez zdravlja nema rada, ni napretka, donosićemo naročite odjelke, koji će raspravljati o zdravlju školske djece; radništva i seljaštva.

Iznijesmo u kratko naš cilj i rad. Hoćemo li uspjeti, reći će budućnost, kad se po pravici i bez strasti bude ocjenjivala sadržina našega lista i njegov rad.

Podvrgavamo se rado bespristranoj kritici, kad je ona stvarna i kad se bude vodila pristojnim i poštenim načinom.

U tom slučaju, ako se uzmoramo braniti ondje, gdje se razilaze naši nazori, činićemo to načinom i sredstvima, koja dolikuju našem ugledu, staležu i odgoju.

U Šibeniku, o Novoj godini 1908.

Evo čovjeka!

(Piše: Prijatelj prosvjete)

A takogjer — Eno naroda!

Učitelju! Koliko si puta, ulazeći u školu i videći pred sobom onu nemirnu, živu, halabučnu djecu, rekao u sebi: Evo čovjeka, evo ljudi! — ili si ragje vidio u onoj vrevi i gomili djece predmet dosade, teški križ svoga mučenja.

I ako si to promislio, ne može ti se ubrojiti u grijeh — kao kad je teška sudbina tvoja, — samo, ako si uz tu tešku misao ušao u školu sa vedrom svijeću, da

je svaki od onih nemirnih derančića budući čovjek, da su to oni, kojima se mora reći: Ovo je budući narod — u tvojoj je ruci. Kako ga odgojiš, kakav mu život duši udahneš, onaki će biti, onako će živjeti.

Jest! malo su dosadni ti mali ljudi. Dosadan je taj mali narod živih derančića, al — svak ima križ svoj, i ko teški, svoj križ iznese na vrh duševno i savjesno, uživa zadovoljstvo.

A kud časnijega križa; kud uzvišenijeg

i ljepšeg zadatka; gdje krasnije, ugodnije i zahvalnije dnžnosti, neg što je: onog malog derančiča vratiti roditeljima i svijetu, pa reći im, evo vam čovjeka!

Zadaća časna. Odgovornost teška! A, kad je društvo naprtilo na legja slabo plaćenog učitelja, ovliku zadaću, ovliku odgovornost; je li mu dalo moralnih sredstava, je li razvilo njegove sposobnosti, da odoli zadatku svome?

Od djeteta je: budući poljodjelac, obrtnik, radnik, trgovac, učitelj, advokat, liječnik, upravnik, pisac, umjetnik, političar, državnik, I svi ovi zapremiče ona mnoga mjesta u ljudskom društvu. Unijeće u to društvo život novi u zamjenu starog. Ako taj novi život ima bit ljepši, bolji, vrijedniji, skupocjeniji, od starijega, onda taj poljodjelac, obrtnik, upravnik i t.d. mora biti čovjekom umno i moralno razvijenijim, sposobnijim, neg čovjek današnji.

A komu je društvo dalo tu tešku zadaću? — Učitelju.

A koliko će puta duševan i svom zvanju odan učitelj, spasiti nedostatak izobrazbe svoje pri podučavanju i odgajanju. Samo zdrav razum i velika volja — u koliko može — gleda nadomjestiti nedostatke poznavanja svih onih sredstava, što ih znanje i izobrazba mogu učitelju da pruže.

Pri stanju stvari, kako je kod nas, učitelj treba da bude većim dijelom, ili uopće samouk.

Nek niko ne shvati, samo kao zgodno i puko agitaciono sredstvo riječi „Sva snaga dolazi od puka“. Niko, pa ni učitelj; jer je to u svemu svijetu priznatom i neoborivom istinom. A te riječi, nek budu devizom, nek budu geslom učiteljevim u njegovom zvanju, pri pomisli na činjenicu, da je pučka škola barem za 90% njih od generacije što nastaje *jezinim* izvorom naobrazbe, te da uspjesi polučeni u pučkoj školi, imaju važni upliv, utjecaj na život naroda. Ko je digao na onu visinu, na onu uplivnu moć njemački narod?! Škola; a bajunete i kasarne danas mu samo sišu snagu.

Pod dojmom gesla, da „sva snaga dolazi od puka“, pučkom će učitelju biti prvom zadaćom: poznati *objekt svog rada*

t. j. poznati *dijete*. Zadatak veoma težak, ali i veoma važan za uspješno odgajanje.

Već tu će učitelj osjetiti nedostatak svog vaspitanja, da odgovori važnoj zadaći, koju na sebe prima sa svojim učiteljskim zvanjem. I što nije sobom donio u školu, učitelj apsolutno preparandije, to mora da nadomjesti učitelj samouk.

Poznati dijete, poznati *dušu djeteta*, zaviriti u dušu svakog pojedinog onih živih, nemirnih i halabučnih, obijesnih derančiča prema njegovom duševnom nagnuću, prema njegovim duševnim darovima, što ih je priroda u nj postavila i njima ga obdarila; zagrijati, upopunjavati u danom smjeru njegove sposobnosti; poticati njegove *markantnije* sposobnosti duševne na aktivnost; izazivati ih na život, na djelatnost, kretanje, na vježbu, do usavršavanja, takvih sposobnosti — to je veoma lijepa, veoma zanimiva, s humanog gledišta, veoma uzvišena, ali i — veoma teška zadaća.

Priroda je u svemu veličanstvena puna tajna. Čovjekova narav, čovjekova duša je isto tako tajna i skroviata. A u dobi djetinjskoj, dobi živog, kad u nutrini djeteta vrije i ključa, kad iz njegove nutrine svaki čas izbijaju svakovrsni neprestani ispadi, te u njihovoj raznolikosti nemože sveg tako lako naći jedinstvenosti karaktera, narav djeteta, duša djeteta je još tajnija, još skrovičija, zatvorenija i teško pristupačna.

A ipak je to glavni, prvenstveni zadatak dobrog odgojitelja. Biva: duševna svojstva, duševne sposobnosti djetetove zagrijati u onom smjeru, u kom se opazi, da je njegova duša darovitija i jača. U tom smjeru ponavljaju se važne težnje i djelovanja.

Pomnijivi odgojitelj često će opaziti kod djece raznovrsne naravi. Kod jednoga će primjetiti narav sanjarsku; kod drugoga umjetničku; kod trećega motrilačku; kod četvrtoga znatiželjnu t. j. ispitateljnu, koja hoće da ispita sve, što vidi i da sazna, što je, ili narav imitativnu i t. d. Svaka će od njih zahtijevati svoju metodu i svoju osobitu brigu odgajanja. A temeljito pedagoško vaspitanje učiteljevo, olakšaće mu trud i podati mu nužne napatke i sredstva, kojima će da dogje i do poznanja djetetove duše

i do obdjelavanja, obragjivanja te duše u smjeru njezinih istaknutijih sposobnosti i naguča prirodnoga dara.

Savjesni učitelju! što ti preparandije s nedostatka nije mogao podati, pribavi sebi sam, svojim trudom, eda tako uzmoreš ono obijesno i živo deranče uzeti naruke, pak donijeti ga roditeljima i svijetu, i

vraćajući im ga, reći pun svijesnog ponosa: — *Evo čovjeka!*

Evo čovjeka! koji će zaći u buduće društvo, u narod spremniji, učeniji, sposobniji i napredniji, neg je učitelj njegov, neg su stariji njegovi.

Tako napreduju narodi, — čovječanstvo!

ILIJA KUTLAČA:

Jedna nemila pojava.

Nazad dvije godine počeo je pokojni Petar Šarić, učitelj da pobolijeva od sušice. On se uvijek natezao i vršio učiteljsku dužnost, dok ga baš ta nesretna bola ne svali u krevet. Čim je na 31 jula zatvorio školu, legao je, da se više živ ne digne.

Videći da ne će moći više vršiti učiteljske dužnosti, podnese molbu za dopust od godine dana. Č. k. kotarsko školsko Vijeće u Benkovcu prosljedilo molbu, uz najbolju preporuku, ali je č. k. pokrajinsko školsko Vijeće odbije. Evo te odluke, s kojom je odbijena molba.

Br. 1947.

k. š. v. Benkovac, dne 22 Rujna 1907.

Gospodinu

Petru Šariću

učiteljskom kandidatu

u BUKOVIĆU

Usljed naloga primljena od c. k. Pokrajinskog školskog vijeća odlukom 17. septembra 1907. Br. 6186. ovo Vas vijeće s obzirom na neizlječivu Vašu bolest i na pogibao, koja stoga nastaje za školsku djecu, rješava dalje službe, kod pučke škole u Bukoviću odnosno benkovačkog kotara i to koncem septembra 1907.

To Vam se priopćuje na znanje i rješanje Vaše molbe 11. septembra 1907 s primjedbom, da pokrajinsko školsko vijeće s načelnih razloga nije moglo pristati na prijedlog ovoga vijeća, da Vam bude udijeljen dopust od godine dana.

Prije Vašeg polaska predaćete zapisnikom mjesnom školskom Vijeću uređ i školu sa svom imovinom.

C. K. Kotarski Poglavar-Predsjednik

Rocco s. r.

Ova odluka, držeć se strogo zakona, biće opravdana, ali nije shvatljiva i ne odgovara duhu današnjeg vremena. Od učitelja se traži (§ 128. š. n. r.) da moraju barem tri mjeseca prije prijaviti svoju ostavku na učiteljsku službu, a njima se ne da ni 15 dana vremena (kao što se makar dava običnim slugama), da mogu naći mjesto prije nego ih otpuste, već im se nareguje „odmah da predate“ — — —

Kao što (po § 128. š. n. r.) učitelji moraju prijaviti svoj istup iz službe barem tri mjeseca prije, dosljedno tome, morala bi i naša školska vlast dati učiteljima tri mjeseca vremena, da nagju sebi skloništa.

Pretpostavimo, da pokojni Šarić nije imao brata, koji ga je iza otpusta primio, šta bi on radio i gdje bi otišao, kad mora odmah izlaziti iz školske zgrade i to bez ikakve naknade? — Da se onako bolestan potuca od nemila do nedraga! Jest, kad bi mogao da se miče, ali on nije mogao nikud s kreveta.

A je li s humanitarnog gledišta opravdan postupak prema pok. Šariću, mi preko toga prolazimo ćutke. Ali sa našim mučanjem, ne sokolimo nikoga da tako više radi! Znalo se, da su pokojniku izbrojeni dani.

 Čitajte i pretplaćujte se na ZDRAVLJE, što izlazi u Beogradu. Godišnja cijena 2 K. - Pretplatu prima i naša administracija.

Kad nije imao nade na život, mogla mu se ukazati makar moralna zadovoljština; davši mu dopust barem do 31. decembra 1907. Ta, ne bi pokrajina propala za 214 kr. i 98 para!

Eto kako se naplaćuje taj mukotrni učilejski rad.

Ovako se ne postupa ni sa prostim radnicima na državnim radnjama, ni na privatnim, jer tu svaki, čim stupi na radnju, mora uplaćivati u bolesničku blagajnu, pa ako mu se odmah onoga dana dogodi kakva nesreća, on ima pravo na neku naknadu.

Istina, da učitelji, koji nijesu stalno namješteni, po duhu zakona nemaju prava ni u slučaju bolesti kao oni stalni i usposobljeni na kakvu naknadu. Ali ipak, valjalo bi imati obzira prema onima, koji bolest dobiju vršeći službu, kao što je slučaj sa pok. Šarićem i drugim.

Za što se ne bi i kod nas tako postupalo? Za što se ne bi zakonom ustanovilo da svaki, čim stupi u učiteljsku službu, mora, bez obzira na usposobljenje i stalnost, isplaćivati mirovinski doprinos od 10 % i 2 %, pak kašnje — u slučaju kao što je gornji — da ima pravo i na neku naknadu.

Ovo bi mnogo vrijedilo za sve, a osobito za one učitelje, koji služe po više godina, kao što je pokojnik služio u svojstvu neusposobljenog učitelja.

A na pošljetku kažem: zeman bi bio da se i u nas zakoni u mnogočem modernizuju, pak da se i naše kukavno stanje popravi, koje je i po ovom slučaju sasvim slabo, jer niko od nas nije stalan, da će tjelesnom snagom odoljeti školskom naporom radu.

ADOLF MAKALE:

ADA NEGRI.

LITERARNA STUDIJA

Ne samo talijansko, već uopće cijelo moderno učiteljstvo može se punim pravom ponositi svojom ex-kolegicom, glasovitom i vrlo obljubljenom talijanskom pjesnikinjom Adom Negri, koja je kulminirala na talijanskom Parnasu i koju je talijanski narod punim pravom postavio na pjesnički piedestal. Ona nije stekla svoj pjesnički vijenac nižući biserje uma svoga i čuvstava svojih u kakvoj raskošnoj i romantičnoj villi, već u ubogom i priprostem lombardeškom seocu, vršeći revno i zdušno, teško i mukotrpo učiteljsko zvanje. Zajista, Ada Negri kao učiteljica i pjesnikinja izdržala je u svojoj duši veliku borbu, a u svojim mislima i čuvstvima veliki kontrast. Jer, dok se s jedne strane kao učiteljica morala svakidano snizivati do dječijeg duševnog *niveau-a*, s druge strane, kao pjesnikinja visokih misli i modernih socijalnih pitanja, morala je svojom krilatim mišlju roniti u dubine misteriozne ljudske psihe, otkrivajući njene rane i uzroke im, pa onda kano suri orao zalijetati se u visoke i plavetne sfere, da tamo nagje lijeka svojoj ogorčenoj duši. I uza sve to, ona je kano učiteljica ostala na jednakoj visini i individualna u svom bogodanom pjesničkom stvorenju. U tri niza najmirisnijeg cvijeća duše svoje i svog srca, u kojima buktu šilna ljubav za bijedne i potlačene; biva u tri zbirke svojih pjesama „Fatalità“, „Tempeste“

i „Maternità“ izlila je Ada Negri svoje nazore o svijetu. One su ogledalo duše njene i cijelog joj pjesničkog proizvoda. Snaga i glas njene pjesme nalazi odjeka u svim srcima, a osobito njeno najzadnje djelo „Maternità“ (Materinstvo) čisto progovara majci, slavi *pean* ljubavi njene, koju treba da piri i kojom treba da pozlaćuje krv svoje krvi, meso svoga mesa, a to je porod.

Radi onih ugodnih časova, što su mi pribavile sve tri Adine spomenute zbirke, odužiću se, odvratiću joj milo za drago, prikazaću je u markantnim potezima hrvatskoj i srpskoj publici, a napose omladini, nek se upoznade s jednom od najglasovitih pjesnikinja evropskog vrta — Italije.

Danas među talijanskim pjesnicima ko osim Gabriela D'Annunzia i Ade Negri uživa veći glas?... Od onoga dana, otkada je crnomanjasta djevojčica lodijanska turila u svijet svoju prvu zbirku pjesama „Fatalità“ („Sudbina“) sva je srca obljubiše i po cijeloj Italiji, preko gora i preko mora njeno kratko i zvučno ime leti i odjekuje i svugdje spominje naj većim zanosom i naj većim oduševljenjem; a to za to, što je u njenoj unutrašnjosti izbila na površinu čista i jaka savjest, što se iz njene duše izvio slobodni akcent entuziazma za pravicu i pravo. S ne-

stašice iste i ona je stradala i okušala svu težinu bijede i nevolje i napokon, jer je duboko spoznala sve želje jedne vrijedne i valjane socijalne falange, a to je poštena falanga radnika.

Prazan je i pust bio horizont kroz koji je lijetala brza električna strofa jedne mlade djevojčice, koja je u jednom lombardeskom selu — Motta Visconti — počavala i uzgajala djecu prostih seljana, živeti jedino sa svojom majkom, i vršeći svoje teške učiteljske dužnosti u moru svojih gorućih i zlatnih snova. Svaki vapaj duše njene, bio je vapaj oznojenih radnika na žarkom suncu, u ogromnim tvornicama kraj velikih ražarenih peći i u dubokim podzemnim rudnicima, gdje i ne dopire svjetlo božjega sunca.

Čuvstvo o ljudskoj uzajamnosti, koje je još slavljeno francuski pjesnik Viktor Hugo toli vatreno i otvoreno osjećao u suglasju sa socijalnim doktrinama, koje su se naglašivale u Parizu u njegovo doba, našlo je odjeka u srcu, u velikom srcu Ade Negri tako, da je u lirici auktora „Misérables-a“ našli istih misli i osjećaja, kao i kod Ade Negri. — Glavna karakteristika njezine lirike jest iskrenost, to je jedna univerzalna tajna osjećaja, koja je kruni krunom ljubavi. Biti iskreni kao junaci Carlyle-ovi, biti čisti u izražaju svojih misli, to je ideal Ade Negri.

Umjetnost ma koliko bila veličajna, ona je uvijek neki osjećaj, dublji poriv duše i srca. Zato je Ada Negri više puta pisala svom prijatelju slavljenoj talijanskoj književnici Raffaellu Barbieri, čijim su nasto-

janjem bile turene u svijet njene prve pjesme i time je uveo u kolo talijanskih književnika, kako pišući neke svoje lirske pjesme, čuti se okružena nekim ognjem, komu nije znala naći uzroka. Osjeća, kako joj neka tajna sila goni dalje pero kao u nekom slatkom snu, tako da poslije nije u stanju povratiti se na već nanizane stihove, jer je sve bilo napisano i na papir izliveno neposredno iz srca, onako, kako je god čutila i osjećala u onom času pjesničke ekstaze. A kad je slagala svoje prve stihove za familijarni list „Illustrazione popolare“ pisala je već spomenutom književniku ove retke: „Ja se osjećam bolesnom. Možda za to, što sam u zadnje moje dvije lirične pjesme izlila svu vatru dnše svoje. To me je bacilo u ognjicu i trzavicu“. Isto je tako i Georg Sand pisao gotovo u besvjesnom stanju, te na njegovim radnjama nije bilo nikakove correcture. Sve bilo kano saliveno u onom zlatnom jeziku, dok bi mu kasnije za publiciranje pripremao Renan. I Giannina Milil čutila je, da joj gore svi živci kao u vrućici, kad je pisala svoje improvizacije, a dan kasnije izgledala je u licu tako blijeda, kao da se je pridigla iza duge bolesti.

Poezija Ade Negri odjekuje silno kao zvuk bronza; njezini stihovi teku zvonko i brzo: pričinja ti se, kao da čnješ šumiti kroz dolinu snažno vrelo, koje otsijeva podnevnom suucu. U poeziji Negrijevoj buktu silni oganj. Ljubav i život — to je opće mnijenje, a to je i glavni uvjet njezinog pjesničkog stvaranja, koji joj je pribavio glas i slavu izvan domovine. (Slijedi).

Narodno zdravlje.

(Škola - Radništvo - Vojska)

Djački izleti zimi. Djački izleti počeli su i kod nas da se odomaćuju¹⁾. Samo što se do sada pod tim izletima podrazumijevaju izleti u udaljenije krajeve, ili udaljenija mjesta,

¹⁾ Prvi je kod nas otpočeo lani naš prijatelj i saradnik g. Stjepan Roca, učitelj u Vrlici. On je sa djecom iz Vrlike krenuo put Knina. Tamo su ga takogjer dočekala djeca. U varoši je bilo veliko oduševljenje, jer je učitelj upriličio izlet u zgodan čas. Djeca bijahu okićena nar. odijelom. Doznajemo, da Roca sprema i drugi izlet sa većom dimenzijom. Vrijedno bi bilo opisati prvi i ovaj drugi izlet, jer bi mu se tako shvatila znamenitost. (Op. u.)

a na duže vrijeme. Rijetko ćemo vidjeti, da koji nastavnik s vremena na vrijeme izvede svoje djake u samu okolinu i mjesta, gdje bi se u šumi, livadi i polju nauživali slobode, svjetlosti i čista vazduha.

Još rjeđe je vidjeti, da djaci zimi prave izlete. Niko na to i ne pomišlja i svak se gura, da se grije u što većoj toplini, I baš ti izleti bili bi od velike koristi i po tjelesno napredovanje i po duhovnu svježinu školske djece i mladeži. U Beču i drugim

Učitelji i rodoljubi!

Dižite i otvarajte škole. Propagirajte svagdje važnost nastave!

mjestima pokušavali su nastavnici da izvode djake i zimi na izlete i zabave po čistom vazduhu. Svi se hvale dobrim djejtvom takovih šetnja.

Engleški zakon o obezbijegjenju radnika. Engleška ima već davno zakon o naknadi za slučajeve, gdje se radnik pri samom poslu povrijedi, osakati i oboli, ili gdje pogine nesretnim slučajem. Od 1. Jula o. g. popunjen je taj zakon s nekoliko novih odredaba. Među njima ima n. pr. odredba, da nasljednici radnika u slučaju njegove smrti primaju *od gazde naknadu*, koja mora biti koliko i zarada za posljednje 3 godine. Samo ne smije manja biti od 4000 K., a ni veća od 8000 K. *Ako radnik postane za rad nesposoban*, ima mu gazda davati 50 % njegove nedjelne zarade, ali nikad više od

25, K. Za osobe ispod 21 god. ne smije ta naknada biti manja od 12 K.

Za rekrute. Staro je iskustvo u vojsci, da *rekruti (novaci) u vojsci za prvih nekoliko mjeseci naj više boluju*. Tek, kad se na vojnički život malo priviknu i kuću zaborave, postaju i oni prama svima uticajima otporniji.

Oslanjajući se na to iskustvo u Francuskoj vojni ljekari su se borili, da se rekrutima za *prvih šest mjeseci njihove vojne službe daje bolja i snažnija hrana no ostaloj vojsci*, ne bi li ih ona održala otpornije. Sem toga predlagali su, da se vojska ne rekrutuje u novembru, nego već u oktobru, kako bi rekruti svoje prvo vježbanje svršili već za doba, kad ih ne bi bila nepogoda vremena. (Zdravlje).

Književni glasnik

„Savremenik“. Izišao je prvi broj književne mjesečne revije pod gornjim naslovom. Ne ću pretjerati ako rečem, da je to jedini list te vrsti u nas, koji se održao na svojoj visini i koji je našao naj topliji odziv koliko kod hrvatske toliko kod srpske književne publike i inteligencije uopće. O ovom gosp. Milan Marjanović u „Zvonu“ vrlo pesimistički sudi, jer, ako se uvaži borba mladih i starih političkih trzavica i simpatije (odnosno antipatije), sistematična hajka sa strane zasukanih klerikalaca oko „Hrv. straže“ i t. d., pa onda onaj naš nemar i nehaj spram lijepe knjige, onda se zajista mora priznati da „Savremenik“ uza sav svoj deficit, ipak napreduje. Nego, taj se deficit snizio, a broj pretplatnika porastao. Ove su dvije okolnosti naj boljim uvjetom napretku i egzistenciji „Savremenika“.

Ovim prvim brojem stupa „Savremenik“ u treću godinu svoga života. Kako rekosmo *terrain*, mu je osjegurano, on će dalje izlaziti, a to vrlo mnogo znači po ambijenat naših književnih prilika i, recimo, neprilika. Već je prvi broj obilan, zanimiv i raskošan. Čuveni *Natko Nodilo* u čeonom

članku, koji se odlikuje dubinom misli i koji odaje silno Nodilovo znanje, odgovara na napadaje što su išle na adresu „Savremenika“ za to, što je ovaj u prvom broju drugog svog godišta svojim saradnicima dao potpunu slobodu, bez spona vjerskih, patriotskih didaktičkih i t. d.“ Ostali sadržaj „Savremenika“ jest: Ivo Vojnović: „Carmen“ — V. F. Borotha: „Povretina udaja“. — Milan Begović: „Legenda“ plavih očiju. — A. Milčinović: „U areni“. — D. M. Damjanić: „Starinske pjesme“. — V. Lunaček: „Ignjat Borštnik“. — M. Marjanović: „V. Vidrić“. — S. Zindl: „Naša politička kriza“. — P. Petrović: „Jaz“. — V. Car Emin: „Nove borbe“. — Listak: Socijologija. — Filozofija. — Književnost. — Umjetnost i glazba. — Kazalište. — Feuilleton. — Bilješke.

Mi ovaj list najtoplije preporučujemo.

— m —
„Sa sijela i prela“. Pred neko vrijeme izišla je ova knjiga od R. F. Magjera, pučkog učitelja u Valpovu (Slavonija). Knjigu je o svojm troškn izdao ugledni hrv. omladinski pisac Franjo Bartuš i istodobno joj napisao predgovor. u kom u vrlo simpatič-

noj slici prikazuje Magjera kao pisca, ističući njegovu produktivnost i ljepotu pera. Ove dvije okolnosti (kod nas rijetke, osobito prva!) i odviše jasno govore o vrijednosti i ljepoti Magjerovih crtica i pjesmica

i za to je stavljamo na srce omladini i ljubiteljima omladinske knjige. Podjedno javljamo, da su ovih dana izišli njegovi „Zapisci sa sela“, o kojima će biti govora što prije.

— m —

BILJEŠKE

POŠT. ČITATELJIMA I PRETPLATNICIMA.

Današnji broj našega lista, poslali smo mnogim učiteljima, kao i nekim vigjenijim ličnostima i korisnim narodnim ustanovama.

Molimo sve one, koji primiše „*Novo Vrijeme*“, da nam izvole poslati *odmah* odnosnu pretplatu. Mi naše troškove, oko uzdržavanja lista unaprijed podmirivamo. Kako smo upućeni jedino na pretplatu, prijatelji prosvjete i rodoljubi shvatiće naš položaj i tijekom olakotiti ovaj pothvat.

Rodoljubi kao i prijatelji prosvjete, vrlo bi dobro i korisno učinili, kad bi pretplatili list za koju školu u našim zapuštenim krajevima, ili za koju sirotnu porodicu sa podmlatkom.

Cijena je listu godišnje 6. K. Na po god 3. K; a za četvrt god.K. 1.50.

Ko ne namjerava držati list, molimo ga, da nam bez zazora povрати ovaj broj, pošto nam služi.

Administracija „*Novog Vremena*“

ЛИЈЕП ПРИМЈЕР.

О прослави 25 годишњице умјетничкога дјеловања *Игната Борштника*, управни Одбор „Друштва хрв. књижевника“ предао је умјетнику сребрени ловор вијенац. Хрватски књижевници, а нарочито хрв. драматски писци оваким поступањем доказали су, колико знаду цијенити одличног умјетника, који је уједно тумач мисли и осјећаја својих колега. Борштник је модерну хрв. драм. књижевност придигао и одгојио, а снагом своје умјетности, дао јој јачи полет и чврста крила. Желимо му дуг живот и лијепо здравље!

„SRPSKA ŠKOLA“.

Dne 15. oktoba pr. god. izišla je u Sarajevu prva sveska ovoga lista, kao organa učiteljskog udruženja srpskih osnovnih škola u Bosni i Hercegovini. Vrijednost ovoga lista po sebi se preporučuje. A u ovom slučaju, naša je preporuka naj toplija, biva: da se svak ko može i kod nas pretplati na *Srpsku školu*. Sadržaj je obilat. Svi su članci obragjeni stručno, sa potpunom spremom. Vidjeli smo članaka naj vigjenih naših pedagoga i književnika, a tijekom otkrače vrijednost lista. Uregjuje ga Nikola Nožinić, upravitelj više srpske djevojačke škole u Sarajevu. Godišnja cijena 8 K.

„UČITELJSKI TOVARIŠ“.

Ovaj simpatični list naše braće Slovenaca počinje četrdeset i osmu g. svoga djelovanja. Tom je prilikom promijenio dosadani oblik, povećanjem formata i gragjom vazda probranom. U njemu je i politički pregled, uz opširni izvještaj kulturnog pokreta sviju zemalja. Napose donosi članke o djelovanju učitelj. Udruženja.

„*Učit. Tovarish*“ brani prava škole i nastave. Sa pravom je prozvat ovaj list, kao *starosta* megju učiteljstvom, jer je u svakom pogledu zanimiv i koristan. Preporučujemo ga svestranoj pažnji, kako učitelja, tako i učit. Društava.

MOLIMO DA SE UVAŽI.

Ovoga puta, a ne ćemo još za koji broj moći, da se potpuno stavimo u sklad, donoseć članke štampane ćirilicom. Razlog je tome, što je naša štamparija našla neke razlike pri primanju materijala sa fabrikom. Svakako, i ovo će se brzo izravnati, a dotlen, red je, da se zadovoljimo sa onim što imamo.